

Kęstutis ŠERPETIS

Lietuvos politologijos uždaviniai: aktualijos ir perspektyvos

Šiandieninės Lietuvos politinė ir nacionalinė raida vis labiau ryškina **netrumpo perėinamojo laikotarpio su specifine visuomeninio vystymosi logika** perspektyvą.

Jei perėjimas vyks ne pagal klasikinį revoliucijų scenarijų, o grupės nuoseklių reformų, evoliuciškai besirutuliojančios modernizacijos ir liberalizacijos būdu, tai gan greitai susidursime su intensyvia mūsų visuomenės diferenciacija bei fragmentacija. Apie objektyvių šių procesų neišvengiamumą liudija jau šiandien vykstantis stichiškas, pusiau legalus, bet visiškai realus visuomenės susiskaidymas pagal politinius, ekonominius, socialinius ir kt. požymius.

Santykinė tokios (diferencijuotos, segmentinės) visuomenės stabilizacija sukuria masinio-politinio aktyvumo (tad ir populizmo) atoslūgį bei tolesnės jų politinių funkcijų ir tikslų realizacijos perdavimą į profesionalių politikų, funkcionierių, juristų, lobisų ir kt. rankas. Toks Lietuvos politinės evoliucijos kelias (t.y., korporatyvinės demokratijos kelias) nulemia dalį politologijos (suvokiamos ne kaip siaura akademinė disciplina, o plačiausiaja prasme) vystymosi Lietuvoje ypatybių, kurios savo ruožtu sąlygoja bendrąsias ir specifines politologinių tyrimų kryptis ir perspektyvas.

Iš anksčiau minėtų dalykų sukurama pagrindinė aksioma - jog Lietuvos politologija iš esmės ir pagal savo principines nuostatas turi būti suprantama kaip **perėinamojo laikotarpio politologija**. Tad būtų tuščias, dekoratyvinis darbas kopijuoti ir imituoti išvystytų šalių politinės demokratijos struktūras, kurioms pas mus kol kas nėra dirvos. Permainų procesų Lietuvoje nevienareikšmiškumas akivaizdžiai demonstruoja, jog neįmanomas ir beprasmiškas tiesioginis Vakarų demokratijos "humuso" importas mūsų totalitarinei dirvai pakeisti, ir kad vienintelis realus, gyvenimiškas būdas - auginti šį, demokratijos derlių garantuojantį sluoksnį nuosekliai ir kantriai gerinant savąją, egzistuojančią politinės kultūros dirvą. Iš esmės, tai politinio vystymosi "idealizmo" ir "realizmo" problema, o dinamiška nūdienos politinė raida tuo tarpu palieka vis mažiau vietos idealioms universalistinėms svajoms.

Savotiškais saugikliais mūsų politologams galėtų šiuo atžvilgiu tarnauti nuoseklus vadovavimasis tokiomis metodologinėmis nuostatomis, kaip:

“Teorinis” pluralizmas - nusakantis lygiavertišką požiūrį į **skirtingas bendrąsias teorijas**, sudarančias šiuolaikinės politologijos pagrindą - strukturalizmą, biheviorizmą, psichoanalizę ir kt. Pragmatinis jų metodologinio potencialo konkrečiuose politologiniuose tyrimuose vertinimas, be kito ko, padėtų išvengti nuslydimo į dogmatizmą ir plačiau, įvairiapusiškiau apibūdinti tiriamojo objekto specifiką;

Sistemiškumas - reikalaujantis atsižvelgti į sisteminių kiekvieno tiriamo politinio fenomeno kontekstą, jo ryšį ir vietą bendresnėje sistemoje, o taip pat sisteminių paties objekto pobūdį (pvz., partinės sistemos vietą politinėje sistemoje, partijų ir judėjimų vietą visuomenės politinio aktyvumo fenomene apskritai (t.y. politinėje kultūroje), politinės sąmonės fenomeno ryšį su politine socializacija ir t.t.);

Konkretumas - pabrėžiantis politinio-praktinio tiriamo objekto aktualumo ir visų jį liečiančių istorinių ir empirinių faktų išaiškinimo būtinumo prioritetus;

Komparatyvizmas - išreiškiantis galimybę konkrečių politinių įvykių analizėje pasiremti istorine politiškai skirtingų socialinių ir politinių sistemų patirtimi ir precedenta, kadangi realus įvairių šalių visuomeninės raidos paralelizmas objektyviai nulemtas gilėjančia visuotine internacionalizacija nūdienos pasaulyje bei jos elementais praeityje.

Toks kompleksinis metodologinis požiūris realiai padėtų mums, pretenduojantiems į Lietuvos politologijos kūrimą ir vystymą, išryškinti santykį tarp abstrakčių pasaulinės politologijos koncepcijų ir jų persilaužimo, transformacijos šiuolaikiniame Lietuvos politiniame procese. Profesionalizmas - ne teorinių dogmų žinojime, o nepertraukiamame judėjime tarp “politologijos savyje” ir “politologijos sau” polių ir sugebėjime fiksuoti bendrųjų politinių teorijų atitikimo realiai politinei “čia - dabar” situacijai laipsnį. Todėl dabar mums svarbiausias dalykas - apsispręsti, ar užsiimame savišvieta ir akademinių/viešųjų paskaitų turinio tikslinimu bei metodika, ar, vadovaudamiesi kol kas gana idealiu savo politologinės kvalifikacijos ugdymo motyvu ir ateities (kuri neišvengiamai pareikalaus politinio proceso profesionalizacijos) perspektyva jau šiandien bandome apčiuopti ir formuoti principinius Politologijos Lietuvai, o laikui bėgant, “tobulėjant ir tobulinant”, ir Lietuvos Politologijos kontūrus.

Šiame kontekste aktualu išskirti prioritetines politikos mokslo plėtojimo kryptis. Akivaizdu, kad jos turi atitikti vidinio - teorinio ir profesinio pasirengimo ir išorinio - visuomeninio-politinio “užsakymo” poreikius. Vadovaujantis šiais kriterijais tikslinga išskirti 4-ias kompleksi-

nes aktualių politologinių tyrimų kryptis, "pašauktas", iš vienos pusės, stimuliuoti šios naujos mums ir dar tik besiformuojančios Lietuvoje disciplinos plėtojimąsi ir brendimą, o iš kitos - atitikti aštriai ir priešingai besirutuliojančio nūdienos politinio proceso reikmes.

Tatai atsispindi ir pateikiamoje politologijos vystymo krypčių schemoje:

Metodologijos lygmuo pabrėžia perimamumo ryšį su Vakarų-Rytų politologijos idėjine-ideologine baze;

Geopolitologijos lygmuo apibūdina savos politinės "nišos" tarp Rytų ir Vakarų paiešką, naudojantis jų teorinio ir praktinio-politinio vertinimo ir veikimo schemomis;

Etnopolitologijos lygmuo orientuoja politinio proceso, atsispindinčio Lietuvos lygyje ir jos specifikoje, tyrimo ypatybes.

Pabandykite dabar paanalizuoti kiekvienos iš šių krypčių turinį.

1. Politinės teorijos ir metodologijos kryptis

Pirmiausia čia numanoma bendrųjų politologinių teorijų ir koncepcijų analizė ir įvertinimas. Kad tai nevirstų tuščiu manipuliavimu bendriausių abstrakcijų lygyje, verta "perleisti" jas per aktualių nūdienos Lietuvai politinių problemų filtrą, siekiant išskirti tokias jų "frakcijas", kurios galėtų tarnauti bendraisiais metodologiniais modeliais ir instrumentais tiriant perspektyvines besiklostančios Lietuvoje politinės sistemos ir politinio proceso apskritai linijas. Pvz., stratifikacijos teorija tam tikru lygiu galėtų inicijuoti ekonominių reformų įtakoje besiklostančios Lietuvos socialinės struktūros ir jos dinamikos perspektyvų analizę. Taip pat verta kreiptis į revoliucijos koncepcijas, nuodugniai susipažinti su politinės ir ekonominės modernizacijos teorijų, kaip civilizuotos alternatyvos stichiniam revoliucijos procesui, aspektais. Aštrėjant politinei kovai visuomenės viduje, plečiasi ir demokratijos sampratų spektras. Vis labiau besiskiriančius demokratijos suvokimo aspektus akcentuoja konservatoriai, liberalai, socialdemokratai, populistai, nacionalistai ir kt. Tad išanalizuoti istorinę ir teorinę demokratijos sampratos evoliuciją - pirmiausias profesionalų uždavinys siekiant įžvelgti ir skatinti optimaliausią lemiamų demokratijos elementų rutuliojimąsi nūdienos Lietuvoje. Vienas esmingiausių šios bendros temos dalių - besiklostančios Lietuvoje partinės sistemos dinamikos analizė - kiek atitinka tikrovę jų deklaruojamas perimamumas ir tęstinumas su Nepriklausomybės laikotarpiu (iki 1926 m.) Lietuvos partine sistema. Kieno ir kokių interesus gali (ir kiek realiai gali?) šiandieninės Lietuvos partijos ginti. Su kokiomis socialinėmis grupėmis jos bando save identifikuoti - Lietuvos partijų santykis su masiniais-politiniais ir komunita-

riniais judėjimais; atsakymai į šiuos ir kitus klausimus, Lietuvos partinės sistemos elementų bendrumo ir specifinių prioritetų išryškinimas leistų išspręsti daugelį politinių prieštaravimų ir interesų sąveikos mazgų.

Juo labiau pertvarkos procese visuomenė diferencijuojasi, tuo reikšmingesne problema tampa vienybės, socialinės ir politinės konsolidacijos sociume klausimas. Politologijos kontekste - tai visuomenės idėjinio konsensuso klausimas, bendrų visiems duotos visuomenės piliečiams moralinių-politinių ir idėjinių-vertybinių nuostatų klausimas. Kas vienijo, darė vieningu socialiniu organizmu visuomenę praeityje, kuo remiasi gili, solidi valstybės ir visuomenės vienybė šiuolaikinės Vakarų šalyse, kokie tokios sociumo ideologijos elementai yra invariantiški, o kokie istoriškai praeinantys, kaip šios, esminės, duotos visuomenės stabilumui normos sąlygoja politinį procesą ir kokį grįžtamąjį poveikį patiria - visi šie klausimai apibūdina ideologinio kiekvienos visuomenės proceso, taip pat ir Lietuvoje, tyrimo svarbą ir aktualumą.

Toli gražu neužbaigta ir vis aštrėjanti pastaruoju laikotarpiu nacių ir nacionalinės koegzistencijos problema. Politologiją šiuo atveju ypač domintų nūdienos Nepriklausomybės samprata, jos determinuojantis poveikis valstybiniam suverenitetui. Lietuvai šis klausimas ypač reikšmingas dėl orientacijos į Vakarų Europą, kuri daugiametės politinės ir ekonominės integracijos įtakoje jau užbaigia naujos, antvalstybinės struktūros Vakarų Europoje formavimą.

Svarbu matyti, jog metodologiniame lygyje šias ir kitas temas mums teks pirmiausia vystyti kokybiškai, t.y. remiantis daugiau istorine logika ir intuicija, o taip pat socialinės filosofijos elementais, negu konkrečiais empiriniais ir sociologiniais duomenimis, kurie dar nesurinkti ir nesusisteminti. Pastarųjų dar ir labai maža, jie epizodiški, "nenusistovėję" visuomenės nuomonėje ir todėl dažnai subjektyviai interpretuojami. Tuo tarpu kokybiniai tyrimai, siekiantys nužymėti kai kurias apibrėžtas demarkacines linijas, neabejotinai duotų impulsą ryškesniam politinių jėgų ir politinių procesų apsisprendimui. Tik tada empirinė ir sociologinė informacija, kol kas turinti fragmentinį pobūdį, taps aktualia teoriniams tyrimams ir apibendrinimams medžiaga.

Juo labiau aktualu būtų politologų jėgomis sukurti **futurologinę** artimiausio ir tolesnio laikmečio Lietuvos išorinės ir vidinės politinės evoliucijos studiją. Tatai, iš vienos pusės, padėtų mums patiems geriau įvaldyti prognotinį politologinių teorijų potencialą, o iš kitos - bent kiek suorientuotų ir įrėmintų nūdienos astrologinio ir publicistinio lygio politinį prognozavimą. Toks poreikis jau pribrendęs, tad klausimas tik - ar bus jis realizuojamas profanų monopolio, ar bent jau pirminių racionalių, mokslinių abstrakcijų lygmenyje.

2. Lietuvos geopolitologijos kryptis

Pirmiausia į šią sferą įeina geopolitinės Lietuvos situacijos teorinė analizė. Praktinė-politinė mūsų vadovų patirtis parodė nelabai adekvatų pasaulinės tarptautinės nuomonės mūsų Nepriklausomybės atžvilgiu vertinimą (suvokimą). Bent kiek orientuojantis XX a. pasaulinių politinių jėgų santykių istorijoje ir teorijoje nebuvo sunku šitai numatyti - kas trukdė? Ambicija, nekompetencija, vizionieriškumas? Juk mes, pretenduojantys į profesionalizmą, turbūt turime pradėti nuo bendriausių geopolitinių problemų, kad tolesnėje analizėje nesipainiotume konkrečiose, išvestinėse regionų ir šalių problemose.

Todėl visų pirma privalome ištirti geostrategines Lietuvos tarptautinės politikos orientacijas: jei politiškai ir kultūriškai mūsų visuomenė linksta į Vakarų Europą, tai ekonomiškai ir ideologiškai šiandien esame ir gana ilgai būsime Rusijos santykių sistemoje. Nagrinėjant perspektyvas taip pat reikia išsiaiškinti savo principinį požiūrį kitų Baltijos šalių ir Skandinavijos atžvilgiu, išanalizuoti, kiek reali Baltijos šalių federacijos galimybė (taip pat - koks realus turinys glūdi idėjoje "nuo jūros iki jūros").

Svarbu tirti, koks yra šiandien ir kokį norime turėti Lietuvos "imidžą" šiuolaikinių tarptautinių santykių kontekste - nacijos, besistengiančios išsivaduoti iš kolonijinės vergijos visomis priemonėmis, ar įvairių istorinės nacionalinės valstybės, siekiančios grįžti į šiuolaikinės Europos tautų šeimą apeliuojant į pasaulinę visuomeninę nuomonę ir civilizuo-tais būdais, patvirtintais tarptautinėje teisėje. Todėl aktualu būtų kvalifikuotai išsiaiškinti šiuolaikinės pasaulinės diplomatijos mechanizmą ir jo veikimo ypatybes įvairiuose regionuose ir įvairiais laikotarpiais (čia nereikėtų užmiršti ir besiplečiančių nūdienoje tarptautinių kontaktų tarp visuomeninių organizacijų - t.y. liaudies diplomatijos, kuri veikia netradiciniais (nevalstybiniais) kanalais ir būdais, kelia neformalius tikslus ir pan., tuo vis dažniau paradoksaliai susiduria su oficialiais tarpvalstybiniais kontaktais ir dažnai klaidina politikus...).

Lietuvos geopolitologijai svarbus tyrimų objektas - politinė emigracija, lietuvių diaspora. Tatai turi ne vien istorinę-kultūrinę reikšmę, kadangi artimiausioje ateityje, matyt, stebėsime nemenką naujosios emigracijos bangą, kuri darys įtaką ir politiniam, ir ekonominiam, ir kultūriniam procesui Lietuvoje.

Savas politines problemas, be abejo, pagimdys ir užsienio kapitalo skverbimasis, besiplėtojantys prekybiniai ryšiai, reikalaujantys valstybinio reguliavimo ir palaikymo (gal net protekcionizmo) priemonių sistemos. Tad neišvengiamai iškils nacionalinės teisės ir tarptautinės teisės derinimo problema, kuri jau juntama politinėje srityje (istorinė teisė, žmogaus teisių problema ir t.t.). Vertinga būtų iš anksto apmąstyti politinius

ir ekonominius santykių su tarptautinėmis finansinėmis organizacijomis ir jų politinė įtaka Lietuvos vidaus politikos sprendimams aspektus (pvz., TNK poveikis, gerai žinomas iš "trečiojo" pasaulio patirties).

Apskritai būtina taip pat prisiminti, jog geopolitinių tyrimų kryptis Lietuvoje - ne naujovė. Jau prieškarinėje Lietuvoje K. Pakštas supažindino visuomenę su esminiais geopolitikos principais ir schemomis. Tai ir suprantama - norint išlikti įsiterpusiai tarp agresyvių europinių gigantų mažai valstybėlei (kurios egzistavimas galbūt buvo nulemtas geopolitinių "jėgos centrų" perskyrimo savotišku "sanitariniu kordonu" poreikiais) tikrai reikėjo nemenkos geopolitinės intuicijos ir informacijos.

Tačiau Lietuvos išeivija, jos istorikai, ir ypač pastarųjų dešimtmečių emigracija nesibodėjo geopolitinėmis Lietuvos istorijos, dabarties ir perspektyvų studijomis. Tokiu būdu geopolitologijos kryptis gana apibrėžtai turėtų būti traktuojama kaip geopolitinės Lietuvos politologijos tradicijos atgaivinimas.

3. Lietuvos etnopolitologijos kryptis

Politinis procesas rutuliojasi ne tik valstybinių ir juridinių-politinių struktūrų rėmuose, bet ir nacionalinėje, etninėje erdvėje.

Etninis renesansas Rytų Europoje ir buvusioje TSRS kelia aktualių problemų ir Lietuvos politologijai. Visų pirma - nacionalinio judėjimo Lietuvoje saviidentifikacija lyginant su analogiškais judėjimais kitose buvusiose sovietinėse respublikose, su nacionaliniais-išsivaduojamaisiais judėjimais Azijoje - Afrikoje praeityje ir dabar - jų bendri bruožai, paralelizmas ir originalumas. Reikšminga ir sudėtinga problema - nacijos ir valstybingumo santykis (liaudies suvereniteto - valstybės suvereniteto - nacionalinio suvereniteto fenomenų atitikimas, jų, kaip teorinių sąvokų ir politinės tikrovės fenomenų koordinacija ir subordinacija).

Esame maža nacija šalia gigantų, tad natūralu, jog turime padidintą savo ypatybių pojūtį, jis būtinas norint išlikti ir vystytis, t.y. šalia ekonominių, politinių resursų ir galimybių būtina konsoliduoti visas galias - etnines, kultūrines, dvasines, vertybines ir kt. Todėl neatidėliotinas ir svarbus mūsų politologijos uždavinys - objektyviai ir stichiškai besiklostančios nacionalinės ideologijos tyrimas, pagrindinių bruožų išskyrimas (teigiamų ir neigiamų) ir rekomendacijos dėl jų skatinimo ar neutralizavimo (nukanalizavimo). Šiame kontekste politinę reikšmę įgyja nacionalizmo apraiškų įtaka šiuolaikinės nacionalinių vertybių sistemos augimui analizė bei tradicinių ir naujų komponentų jos struktūroje subalansavimas.

Įdomu ir aktualu (ypač pastarųjų metų masinio-politinio aktyvumo metu) būtų istoriniu ir politiniu aspektais ištirti Lietuvos nacionalinio

charakterio bruožų pasireiškimą kritinėse įvairių epochų situacijose, ir ypač - 1918-1920 bei 1988-1991 metais. Šiuolaikinis masinis politinis Pabaltijo tautų judėjimas pateikia daugybę medžiagos apibendrinimams, kurie taptų vertingu pagrindu prognozuojant politinę tautinės masės reakciją į politinio proceso zigzagus ir politines provokacijas iš išorės.

Glaudžiai su tuo susijusi ir nacionalinių mažumų Lietuvoje problema. Tai sudėtingas klausimas, nes iki šiol jis buvo sprendžiamas pagal stalininius receptus. Dėl to santykių su nacionalinėmis mažumomis kultūra buvo persunkta etatizmu, pilnai ignoruojančiu specifinius nacionalinių grupių interesus. Juk Lietuvai kurti demokratinę, civilizuotą tokių santykių struktūrą gyvybiškai aktualu, kadangi: 1) pagrindinės nacionalinės mažumos (lenkai, rusai) turi galingus užtarėjus kaimynystėje; 2) jos iki šiol psichologiškai nesijautė mažumomis (iki valstybinės kalbos, pilietybės įvedimo ir t.t.).

Tai politinės kultūros tarpnacionaliniuose santykiuose ugdymas - veiksminga priemonė prieš socialinės ir politinės įtampos Lietuvos nacionalinėje struktūroje didėjimą. Reikia tirti ir platinti informaciją apie tautų sugyvenimą praeities Lietuvoje, Nepriklausomybės laikotarpiu, studijuoti to laikmečio patirtį, nacionalinių-kultūrinių draugijų veiklą ir valstybės politiką įvairių tautų Lietuvoje atžvilgiu ir pan. Tarpnacionalinio dialogo potencialų tyrimas šiandien - neatidėliotinas ir savalaikis politologų, istorikų ir kultūrologų uždavinys.

Pereinamasis revoliucinių visai visuomeninei sistemai reformų ir poslinkių laikotarpis, politinių pasikeitimų dinamika bei politinio prognozavimo poreikiai įsakmiai iškelia visuomenės politinės psichologijos tyrimų plėtojimo būtinumą. Nėra reikalo aiškinti, kaip svarbu šiandieninėje situacijoje išsiaiškinti politinės įvairių socialinių grupių elgsenos ypatumus, politinio suvokimo ir mąstymo laipsnį ir lygį įvairiuose socialiniuose sluoksniuose - gimstančiuose ir nykstančiuose kintant socialinei ir profesinei visuomenės struktūrai. Klostosi nauji politinio vertinimo ir veikimo stereotipai, griūva ar deformuojasi senieji socialiniai ir politiniai įvaizdžiai, tad darosi sunku numatyti šiandieninius visuomeninės nuomonės formavimosi kelius, kurių stichinis, chaotiškas vystymasis provokuoja paniką ir blokuoja pozityvias reformas, skatina visuomenės fragmentaciją ir paraližuoja jos valią lemiamo perėjimo situacijoje. Sudėtingas ir aštrus artimiausios perspektyvos klausimas - jaunimo politizacija: ar ji vyks stichiškai ir antiteisiškai, ar planuojamai, kryptingai ir civilizuotai - tiesiogiai priklauso nuo to, kiek šios problemos sprendimui bus pasiruošusi valdžia ir kiek kvalifikuotas rekomendacijas galės pateikti politinės psichologijos specialistai. Kol ši svarbi politiškai-praktiškai visuomeninė problema bus palikta mitingų, de-

monstracijų, piketų ir politinių provokacijų stichijai, tol politinė masių elgsena liks "juoda dėžė" politikams ir provokuos populistinės ideologijos ir anarchiškų vertybių įsigalėjimą plačiausiuose socialiniuose sluoksniuose. Tad politiniai-psichologiniai tyrimai nėra savitiksliai, tai bazė nacionalinių ir socialinių santykių pereinamuoju laikotarpiu reguliavimui, ETNOKONFLIKTOLOGIJOS vystymui.

Reikšminga parama šios temos tyrimui - lyginamoji įvairių šalių ir regionų istorinio-nacionalinio patyrimo analizė, analogiškų situacijų, procesų, konfliktų atrinkimas, gretinimas ir atitinkamų modelių kūrimas.

Reziumuojant tai, kas pasakyta, dar kartą pažymėsime, jog neatidėliotinas ir intensyvus anksčiau minėtų krypčių ir orientacijų vystymas nulemtas pirmiausia politinio proceso Lietuvoje dinamika ir ypatybėmis šiandienoje.

Tačiau skirtingai nuo Vakarų šalių, kurios taip pat patekdavo į sudėtingas politines situacijas, mes šiandien praktiškai neturime nei demokratiškų politinių tradicijų, nei civilizuotų kardinalių visuomeninių problemų sprendimo procedūrų, nei demokratinio politinių laimėjimų įtvirtinimo ir vystymo mechanizmų (t.y., pilietinės visuomenės). Tad geografiškai ir kultūriškai būdami europiečiais, šiandien politiškai ir ekonomiškai atsидūrėme tipiškoje "trečiojo pasaulio" šalies padėtyje. Kokias pasekmes sukelia ir kokiais būdais sprendžiamos politinės ir ekonominės krizės tokiose šalyse - gerai žinoma, kaip akivaizdu ir tai, jog ir mes šiandien esame ant autoritarizmo, diktatūros ir pilietinio karo slenksčio. Gerai žinomas ir tokių konfliktų finalas - politinių, ekonominių ir socialinių struktūrų krachas ir daugiametė depresija.

Kaip tik todėl mums šiandien gyvybiškai aktualu visapusiškai analizuoti ir modeliuoti nūdienos politinio proceso eigą ir kryptį bei mūsų politinės kultūros kokybės ir brandumo lygį kaip faktorius, nuo kurių priklauso lemtingų mūsų visuomenei sprendimų būdai.

Kokie mūsų tradicinio politinio mentaliteto bruožai turi būti atgaivinti, kokios mūsų socio istorinės-kultūrinės ir politinės pastarojo laikmečio potencijos turi būti aktualizotos tam, kad vienareikšmišku ir negrįžtamam taptų tikrai europietiškas, t.y. civilizuotas ir demokratiškas aktualiausių Lietuvos problemų sprendimas?

Atsakyti į šiuos klausimus gali tik neatidėliotini ir kvalifikuoti kompleksiniai istorikų, sociologų, filosofų ir politologų tyrimai. O mūsų čia išskirtos Lietuvos politologų artimiausio laikotarpio darbo kryptys anksčiau minėtame visuomeninių mokslų "socialinio užsakymo" kontekste turėtų būti vertinamos kaip specialus ir santykinai savarankiškas teorinis bandymas atskleisti esminius dinامينius Lietuvos istorinio-politinio proceso bruožus.